

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

STY-1050

Bakgrund

Ansvaret för brandskyddet i byggnader eller andra anläggningar är delat mellan fastighetsägare och nyttjanderättshavare (hyresgäster). I regel är det fastighetsägaren som har helhetsansvaret medan hyresgästerna ansvarar för hela eller delar av brandskyddet i sina respektive lokaler. Med begreppet *brandskydd* menas såväl *tekniska* som *organisatoriska brandskyddsåtgärder*. Utrymningsvägarnas utformning, placering och utmärkning är exempel på tekniska brandskyddsåtgärder. Andra exempel är släckutrustning, brandcellsgränser, brandgasventilation, och brandtekniska installationer som automatiskt brandlarm och utrymningslarm. Med organisatoriska brandskyddsåtgärder avses åtgärder som säkerställer att det tekniska brandskyddet fungerar och att människor som vistas i byggnader eller anläggningar vet och förstår hur de ska interagera med brandskyddet.

För att vara säker på att brandskyddet fungerar under en byggnads eller anläggnings hela användningstid måste både fastighetsägare och hyresgäster arbeta systematiskt och kontinuerligt med brandskyddet. I det ingår att dokumentera arbetet. Hur mycket av detta arbete som behöver dokumenteras beror på hur komplicerat brandskyddet är. För ett enkelt och okomplicerat tekniskt brandskydd räcker det med en enkel och kortfattad dokumentation medan ett mer omfattande tekniskt brandskydd kräver mer dokumentation för att säkerställa att brandskyddet fungerar.

För att kunna bedriva ett systematiskt arbete behövs ofta någon form av ledningssystem. Ett ledningssystem kan sägas vara en förutbestämd arbetsmetod som genom strukturerad dokumenthantering underlättar för användaren att leda och följa upp arbetet. En registerförsedd pärm kan utgöra ledningssystem för enklare typer av systematiska arbeten medan det för mer omfattande arbeten kan behövas ett digitalt system. Det finns på marknaden en rad olika ledningssystem för systematiskt brandskyddsarbete. Om man som fastighetsägare och hyresgäst väljer att strukturera sitt arbete med hjälp av ett färdigt ledningssystem eller att själv bygga ett system från grunden är upp till var och en. Det viktiga är att systemet är tillräckligt omfattande och funktionellt för brandskyddsarbetet i den specifika byggnaden. Detta kontrolleras av räddningstjänsten vid tillsyn.

För brandskyddsarbete i byggnader med lite mer komplicerat tekniskt brandskydd kan det finnas fördelar i att satsa på något av de färdiga system som finns på marknaden men för byggnader med okomplicerat brandskydd kan man enkelt själv sammanställa den dokumentation som behövs. Då blir upprättandet en läroprocess som man har nytta av i det fortsatta brandskyddsarbetet.

Tyvärr saknar många av de ledningssystem som finns på marknaden modul för den viktiga tekniska beskrivningen av brandskyddet. Det får till följd att många fastighetsägare inte vet

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

hur brandskyddet är utformat, vilket i sin tur innebär att nödvändiga underhålls- och kontrollåtgärder blir undermåligt utförda eller inte utförda alls.

Syfte

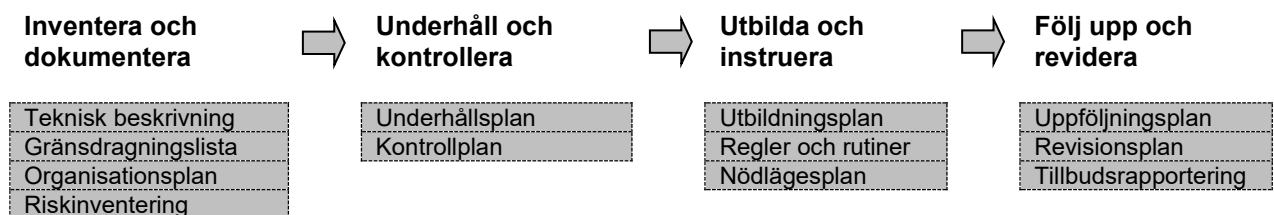
Detta informationsblad har tagits fram i syfte att förklara och förtydliga vad systematiskt brandskyddsarbete är och hur ett sådant arbete kan bedrivas. På räddningstjänstens hemsida finns exempel på hur ledningssystem för SBA kan utformas. Materialet kan kopieras, anpassas och användas fritt.

Har du ytterligare frågor om systematiskt brandskyddsarbete är du välkommen att kontakta oss på räddningstjänsten.

Grunden för allt systematiskt brandskyddsarbete

För att kunna arbeta systematiskt med sitt brandskydd måste man **veta** hur och för vilket ändamål brandskyddet är utformat. Vet man det, kan man **underhålla och kontrollera** sitt brandskydd, **utbilda och instruera** sin personal samt arbeta för att **begränsa risken** för att brand uppstår och sprids.

Grunden för allt systematiskt brandskyddsarbete är därför inventering och dokumentering av det tekniska brandskyddet. Då det tekniska brandskyddet är kartlagt utformas det organisatoriska brandskyddet där man börjar med att klargöra vilken part (fastighetsägare eller hyresgäst) som ansvarar för respektive del av brandskyddet. Nästa steg är att upprätta planer för underhåll och kontroll. Därefter upprättas planer för utbildning och information, fastslås regler och rutiner för brandskyddsarbetet samt beslutas hur man aktivt anpassar brandskyddet till de risker som verksamheten genererar. Slutligen beslutar man hur uppföljning och revidering av systemet som helhet ska gå till.

De olika momenten i ett SBA med tillhörande dokumentationstyper

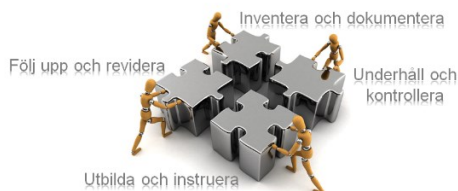
Begreppet systematiskt brandskyddsarbete (SBA) innebär att man kontinuerligt arbetar med sitt brandskydd. Det inledande inventerings- och dokumentationsarbetet är den fas som tar mest tid i anspråk men som också är en förutsättning för det fortsatta arbetet. Gör du ett bra och noggrant arbete under den inledande fasen får du i slutändan tillbaka det genom ett bra och väl fungerande brandskydd. Se ditt brandskyddsarbete som en skyddshöjande investering. Med ett bra brandskydd kan du både minska risken för brands uppkomst och begränsa skadorna till följd av brand.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

Både fastighetsägare och nyttjanderättshavare behöver ha ledningssystem för sin del av brandskyddsarbetet. Systemen är i regel olika utformade eftersom man ansvarar för olika delar av brandskyddet men det viktiga är att båda systemen är utformade utifrån de unika förutsättningar som gäller i den specifika byggnaden.

De olika momenten i ett SBA är alla lika viktiga.

Inventera och dokumentera

För att kunna arbeta systematiskt med sitt brandskydd måste man **veta hur** och **för vilket ändamål** brandskyddet är utformat samt **vem** som ansvarar för vad och **hur** man organiserar sitt brandskyddsarbete. Dokument som klargör detta är teknisk beskrivning, gränsdragningslista, organisationsplan och riskinventering.

Underhåll och kontrollera

Vet man hur det tekniska brandskyddet är utformat, vem som ansvarar för vad och hur man organiserar arbetet kan man **underhålla och kontrollera** brandskyddet på ett ändamålsenligt sätt. Dokument som klargör detta är underhållsplan och kontrollplan.

Utbilda och instruera

Vet man hur brandskyddet är utformat kan man **utbilda och instruera** personal i byggnaden och därigenom arbeta för att **begränsa risken** för att brand uppstår och sprids. Dokument som klargör detta är utbildningsplan, nödlägesplan samt regler och rutiner.

Följ upp och revidera

Genom att systematiskt följa upp brandskyddsarbetet och anpassa ledningssystemet till verksamhetens riskbild kan man kontinuerligt förbättra skyddet mot brand. Dokument som klargör detta är tillbudsrapportering, uppföljningsplan och revisionsplan.

I resterande del av detta informationsblad beskriver vi utförligt vad varje del av dokumentationen bör innehålla och vad man särskilt bör tänka på vid upprättandet av respektive del.

[Teknisk beskrivning](#)

Den tekniska beskrivningen beskriver för vilket ändamål brandskyddet är utformat och omfattar alla delar av det tekniska brandskyddet. De brandskyddsåtgärder som inte kan beskrivas på ritning beskrivs istället i löpande text. Exempel på åtgärder som i regel inte kan

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

beskrivas på ritning är strategi för utrymning och brandgasventilation samt de brandtekniska installationernas huvudsakliga funktion och utformning.

I normalfallet är det fastighetsägaren som upprättar den tekniska beskrivningen över byggnaden och som informerar sina hyresgäster om hur brandskyddet är utformat i hyresgästernas respektive lokaler. Om brandskyddet är omfattande kan det finnas anledning att anlita särskild sakkunnig som får i uppdrag att inventera och dokumentera brandskyddet. För byggnader med enkelt brandskydd har i regel fastighetsägaren tillräcklig teknisk kunskap för att själv kunna utföra denna inventering.

Observera att den tekniska beskrivningen ska beskriva ett **nuläge** dvs hur brandskyddet är utformat vid inventeringstillfället, inte hur det borde vara! Självfallet omfattar den tekniska beskrivningen enbart de strategier och installationer som gäller för den aktuella byggnaden.

Den tekniska beskrivningen omfattar en översiktlig beskrivning av **byggnaden och verksamheten**:

- dimensioneringsförutsättningar (*för vilken verksamhet är brandskyddet utformat, maximalt tillåtet personantal i olika lokaler*)
- verksamhetsbeskrivning (*verksamhet i olika lokaler, t ex antal gästrum, gästkapacitet etc*).

Den tekniska beskrivningen omfattar och beskriver också i tillräckligt detaljerad form samtliga **tekniska brandskyddsåtgärder** i byggnaden. Exempel på tekniska åtgärder:

- brandskyddsritning (*brandcellsgränser, släckutrustning, utrymningsvägar, stigarledning, räddningväg*)
- beskrivning av brand- och utrymningslarmets principiella utformning (*heltäckande el delvis larmat, detektortyper, detektorplacering: principer för vilka lokaler som är larmade, ev larmfördröjning, internt brandlarm eller larmöverföring till räddningstjänsten, reservkraft, brandskydd av kablage, manuellt eller automatiskt, signalkaraktär: talat meddelande eller akustiskt larm, principer för hörbarhet, reservkraft*)
- beskrivning av vägledande markering, principiella utformning (*placering, typ*)
- beskrivning av nödbelysningens utformning (*armaturtyp, placering, nödströmförsörjning*)
- beskrivning av brandgasventilationens utformning i trapphus, hisschakt, källare och övriga utrymnen (*placering, öppningsfunktion och manöverdon för rökluckor, system för tilluft*)
- beskrivning av hur ventilationssystemet är skyddat mot brand-/brandgasspridning (*systemutformning: separata kanaler, fläkt i drift eller spjäll, ev. övervaknings- och kontrollsystem inkl. detekteringsmetod*)

På vår hemsida finns exempel på hur tekniska beskrivningar kan utformas både för fastighetsägares och för hyresgästers ledningssystem.

[Gränsdragningslista](#)

Gränsdragningslistan kompletterar hyresavtalet och förtydligar vilka delar av brandskyddet som fastighetsägaren ansvarar för och vilka delar som respektive hyresgäst har ansvar för. Gränsdragningslistan upprättas utifrån det tekniska brandskyddets utformning och bör vara relativt detaljerad för att fylla sin funktion. Den bör upprättas, undertecknas och vara känd av båda parter (fastighetsägare och hyresgäst).

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

På vår hemsida finns exempel på hur gränsdragningslistor kan utformas beroende på hur brandskyddet är utformat och hur parterna väljer att fördela ansvaret för underhåll och kontroll.

Organisationsplan

Av organisationsplanen framgår det vem som ansvarar för vad i brandskyddsarbetet. Organisationsplanen ska formges utifrån brandskyddets utformning. Den innehåller alltid uppgifter om vem som är **brandskyddsansvarig** och vem som kontrollerar brandskyddet (**brandskyddskontrollant**). Är byggnaden brandlarmad och/eller sprinklad finns det uppgifter om vilka som är **anläggningsskötare** för brandlarmet respektive sprinklern. Hanteras brandfarlig vara finns det uppgift om **föreståndare brandfarlig vara**.

För byggnader med förhållandevis enkelt brandskydd kan en person inneha alla funktioner i brandskyddsorganisationen medan det för byggnader med komplicerat brandskydd kan det vara nödvändigt att skapa en organisation med flera personer.

I funktionen brandskyddsansvarig ingår att vara kontaktperson mot tillsynsmyndigheten och att se till att det systematiska brandskyddsarbetet fungerar i enlighet med det egna lednings-systemet. Den som är brandskyddsansvarig deltar vid de tillsyn av brandskyddet som tillsynsmyndigheten utför. Brandskyddsansvarig följer också upp att de egna kontrollerna utförs enligt planen, att drift- och underhåll utförs enligt planen och att personal inom den egna organisationen utbildas enligt planen. Både fastighetsägare och hyresgäster utser sina brandskyddsansvariga.

Ytterst ansvarig för brandskyddet är alltid organisationens högste chef. Arbetsuppgiften att vara *brandskyddsansvarig* är en uppgift som delegeras från överordnad chef. Delegeringen bör ske i enlighet med arbetsmiljölagen på likartat sätt som uppgifter inom området systematiskt arbetsmiljöarbete delegeras. I det systematiska arbetsmiljöarbetet ser arbetsgivare till att de som får dessa uppgifter är tillräckligt många och har de befogenheter, resurser och den kompetens som behövs för uppgiften.

I funktionen *brandskyddskontrollant* ingår att utföra organisationens egna kontroller av brandskyddet. Som brandskyddskontrollant behöver du veta hur respektive del av brandskyddet kontrolleras, vad som krävs för godkännande av respektive kontrollpunkt och vart du återrappporterar dina kontroller. Hur detta går till beskrivs i egenkontrollplanen.

Funktionerna anläggningsskötare brandlarm/sprinkler och föreståndare brandfarlig vara är roller som erfordrar spetskompetens. För att axla dessa roller behövs särskild utbildning. I regel är det fastighetsägaren som utser anläggningsskötare medan det är verksamhetsutövare som utser föreståndare brandfarlig vara.

På vår hemsida finns exempel på organisationsplaner som utformats utifrån brandskyddets omfattning och hur parterna väljer att fördela ansvaret för underhåll och kontrollarbetet.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

Riskenventering

En risk kan beskrivas som en sammanvägning av sannolikheten för en oönskad händelse och konsekvenserna av den oönskade händelsen.

Risk = Sannolikhet x Konsekvens

Man kan ha olika förhållningssätt till risker i sin verksamhet. Ett förhållningssätt är att man accepterar risken utan att göra något åt den, ett annat sätt är att man minskar sannolikheten för att den oönskade händelsen inträffar eller att man begränsar konsekvenserna av händelsen. Slutligen kan man också låta någon annan ta risken genom att försäkra bort den eller de ekonomiska skador som kan bli följden av risken.

En riskenventering ska minst omfatta:

- brandrisker i verksamheten (*brandstiftare, brandorsak och startföremål*)
- viktiga anläggningsdelar (*nödvändiga för bibehållen verksamhet*)
- viktiga delar för verksamheten (*nödvändiga för företagets överlevnad t ex konstruktionsdata, leverentörsdata, orderbok etc*)

När man utfört sin riskenventering ställer man sig frågan vilka åtgärder man har vidtagits för att minska risken och om det finns åtgärder som man bör vidta i syfte att minska risken.

På vår hemsida finns exempel på olika riskenventeringar.

Underhållsplan

All teknik behöver någon form av underhåll för att säkerställa dess funktion. I regel klargör leverantören av respektive brandskyddsdel vilka underhållsåtgärder som behövs och hur ofta dessa åtgärder behöver utföras. En underhållsplan beskriver alltså de åtgärder som behöver utföras för att varje enskild del av brandskyddet ska fungera.

En underhållsplan upprättas utifrån brandskyddets utformning och omfattar alla de delar av brandskyddet som kräver löpande underhåll. Planen omfattar minst:

- metod (*vilka komponenter underhålls, hur utförs underhållet*)
- frekvens (*hur ofta utförs underhåll*)
- vem utför underhållsåtgärder (*egen personal eller externt genom serviceavtal*)
- loggbok (*datum, vem har utfört*)

På vår hemsida finns exempel på underhållsplaner utformade utifrån brandskyddets omfattning.

Kontrollplan

Kontrollplanen beskriver de egna kontroller som utförs för att kontrollera att respektive del av brandskyddet fungerar. Vem som kontrollerar vad klargörs i gränsdragningslistan som beskrivs tidigare i detta informationsblad.

Kontrollplanen upprättas utifrån brandskyddets utformning och omfattar minst:

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

- metod (vad kontrolleras, *hur utförs kontrollerna, vem utför kontrollerna*)
- frekvens (*hur ofta utförs kontrollerna*)
- loggbok över utförda kontroller (*kontrolldatum, kontrollant*)

På vår hemsida finns exempel på kontrollplaner utformade utifrån brandskyddets omfattning.

Regler och rutiner

Med regler och rutiner för brandskyddsarbetet bestämmer fastighetsägare och hyresgäster vad man får och inte får göra i byggnaden och ger anvisningar för hur det ska gå till.

På vår hemsida finns exempel på regler och rutiner för brandskyddsarbete.

Nödlägesplan

Hur den enskilde medarbetaren förväntas agera vid en brand eller tillbud beror på vilken verksamhet som bedrivs och hur brandskyddet är utformat. I vårdanläggningar och i publika lokaler har personal på plats en viktig del av utrymnings säkerheten. För sådana verksamheter är det viktigt att alla vet exakt vad man förväntas göra och att man regelbundet får tillfälle att öva utrymning.

På vår hemsida finns exempel på olika typer av nödlägesplaner.

Utbildningsplan

Med en väl utformad utbildningsplan säkerställer man att kunskapen om brandskyddet är tillräcklig på alla nivåer i brandskyddsorganisationen. Det innebär att all personal som arbetar i byggnaden känner till hur brandskyddet i stort är utformat och hur man förväntas agera vid brand.

Med en innehållsrik utbildningsplan fastslår man vilken brandskyddsutbildning respektive person behöver. En detaljerad utbildningsplan fungerar som kravspecifikation gentemot det företag man väljer att köpa utbildning av. Det viktiga är att utbildningsplanen utformas utifrån den egna brandskyddsorganisationen och att respektive utbildning speglar brandskyddet och riskbilden i den byggnad man är verksam i.

Det är rimligt att en utbildningsplan för återkommande brandskyddsutbildning minst omfattar en teoridel med information om brandskyddets utformning på den egna arbetsplatsen, brandteori och förväntat agerande vid brand samt en praktisk del där deltagarna får tillfälle att öva brandsläckning med samma typ av släckutrustning som finns på den egna arbetsplatsen.

En utbildningsplan upprättas utifrån brandskyddsorganisationen och omfattar minst:

- innehåll (vad omfattar utbildningen)
- frekvens (hur ofta genomförs utbildningen)
- loggbok (när har respektive medarbetare deltagit i utbildning)

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Information om systematiskt brandskyddsarbete

På vår hemsida finns exempel på utbildningsplaner utformade utifrån olika omfattande brandskyddsorganisationer.

Tillbudsrapportering

Tillbudsrapportering är en viktig del av brandskyddsarbetet. Av de tillbud som inträffar kan man dra lärorika erfarenheter som kan ligga till grund för förbättringsåtgärder både avseende det tekniska som det organisatoriska brandskyddet. I tillbudsrapporteringen beskriver man vad som har hänt och tar ställning till om det går att vidta åtgärder för att det inte ska hända igen.

På vår hemsida finns exempel på blankett för tillbudsrapportering.

Uppföljning

Uppföljning utförs en gång per år. Då följer man upp att nödvändiga underhålls- och kontrollåtgärder har utförts, att personalen har genomgått brandskyddsutbildning i enlighet med planen samt studerar rapporter över tillbud som har inträffat under året.

På vår hemsida finns exempel på uppföljningssystem för brandskyddsarbete.

Systemrevision

Revision av hela ledningssystemet utförs lämpligen minst en gång vart tredje år. Vid revisionen studerar man ledningssystemet utifrån en rad olika frågeställningar exempelvis:

- Är ledningssystemet som helhet rätt i förhållande till riskbilden?
- Är intervall för egenkontroll rätt i förhållande till riskbilden?
- Vilka brister har uppmärksammats? Kan man se en röd tråd? Kan man göra något åt det?
- Vilka tillbud har inträffat? Kan man se en röd tråd? Kan man göra något för att det inte ska hända igen?

På vår hemsida finns exempel på blankett för systemrevision.

Läs mer

Det finns ett allmänt råd om systematiskt brandskyddsarbete. Det allmänna rådet, som har beteckningen SRVFS 2004:3, ingår i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps författningssamling. Där kan du läsa vad den statliga myndigheten anser om systematiskt brandskyddsarbete. Du hittar det allmänna rådet på MSB:s hemsida (www.msb.se).

Mer information om systematiskt brandskyddsarbete hittar du även på Svenska Brandskyddsföreningens hemsida (www.brandskyddsforeningen.se). Information om systematiskt arbetsmiljöarbete hittar du på Arbetsmiljöverkets hemsida (www.av.se).

Kontakta oss

Har du ytterligare frågor eller funderingar är du välkommen att ringa oss på telefonnummer: 0171-47 56 00 eller 0171-47 56 15.